

UMOWA

między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o ochronie miejsc pamięci i spoczynku ofiar wojny i represji politycznych,

sporządzona w Warszawie dnia 21 marca 1994 r.

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Ukrainy, zwane dalej Umawiającymi się Stronami,

zgodnie z dążeniem swoich narodów do godnego uczczenia miejsc pamięci i spoczynku osób poległych i pomordowanych zarówno na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak i Ukrainy na skutek wojen i represji politycznych,

mając na względzie postanowienia artykułu 17 Traktatu między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy, podpisanego w Warszawie dnia 18 maja 1992 r.,

kierując się odpowiednimi postanowieniami Konwencji genewskich o ochronie ofiar wojny z dnia 12 sierpnia 1949 r. oraz Protokołów dodatkowych do nich,

dążąc do zapewnienia wolnego przepływu informacji i pełnego dostępu do potwierdzonej źródłowo prawdy,

działając na rzecz zbliżenia obu narodów i ich wzajemnego zrozumienia w przyszłości,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Umawiające się Strony będą się kierować postanowieniami niniejszej umowy przy rozwiązywaniu wszelkich problemów związanych z ustalaniem, rejestracją, urządzeniem, zachowaniem i należyтым utrzymaniem miejsc pamięci i spoczynku ofiar wojny i represji politycznych, jak również z eks-

humacją szczątków zwłok i ponownym, godnym ich pamięci, pochowaniem.

Artykuł 2

Umawiające się Strony uzgodniły, że w niniejszej umowie:

„miejsce pamięci” to miejsce związane z walką lub męczeństwem,

„urządzenie miejsc pamięci i spoczynku” to wyznaczenie ich granic, postawienie nagrobków, pomników i obiektów upamiętniających oraz umieszczanie tablic pamiątkowych,

„utrzymanie miejsc pamięci i spoczynku” to ochrona grobów, nagrobków, pomników i obiektów upamiętniających oraz ich zachowanie w należytym porządku.

Artykuł 3

1. Umawiające się Strony będą wymieniać posiadane informacje dotyczące położenia miejsc pamięci i spoczynku, ich liczby i wielkości oraz danych osobowych poległych i pomordowanych, jak również wszelkie inne informacje dotyczące tych osób, związane z realizacją niniejszej umowy. Na podstawie tych informacji sporządzone zostaną oficjalne wykazy miejsc pamięci i spoczynku.

2. W przypadku ujawnienia nowych miejsc pamięci lub spoczynku, Umawiająca się Strona, na której terytorium państwowym one się znajdują, podejmie niezwłocznie działania w celu ich ochrony. Miejsca te, za wzajemnym porozumieniem Umawiających się Stron, umieszczone będą w oficjalnych wykazach.

Artykuł 4

1. Każda z Umawiających się Stron na swoim terytorium państwowym będzie utrzymywać miejsca pamięci i spoczynku żołnierzy i osób cywilnych drugiej Umawiającej się Strony, wymienione w artykule 1 niniejszej umowy, zgodnie z odpowiednimi postanowieniami Konwencji genewskich o ochronie ofiar wojny i Protokołów dodatkowych do nich.

2. Każda z Umawiających się Stron na swoim terytorium państwowym będzie sprzyjać przedsięwzięciom drugiej Umawiającej się Strony w zakresie urządzania miejsc pamięci i spoczynku oraz uczczenia pamięci poległych i pomordowanych. Mogą być przy tym wykorzystywane symbole narodowe i religijne. W poszczególnych przypadkach za zgodą Umawiających się Stron mogą być stosowane również inne formy upamiętnienia poległych i pomordowanych.

3. Umawiające się Strony będą się wzajemnie informować o przypadkach wandalizmu na miejscach pamięci lub spoczynku oraz będą podejmować działania w celu odnowienia tych miejsc i zapobiegania podobnym aktom w przyszłości.

4. Umawiające się Strony będą dążyć do usunięcia z terenów, na których znajdują się miejsca pamięci lub spoczynku, oraz z terenów bezpośrednio do nich przylegających wszelkich obiektów nie odpowiadających statusowi tych miejsc.

5. Przy realizacji powyższych przedsięwzięć na miejscach pamięci i spoczynku Umawiające się Strony będą uwzględniać w razie potrzeby zwyczaje narodowe i tradycje religijne innych narodów.

Artykuł 5

1. Przy przekazywaniu szczątków zwłok żołnierzy i osób cywilnych do pochowania w ojczyźnie ich ekshumacja będzie przeprowadzana wyłącznie za zgodą tej Umawiającej się Strony, na której terytorium państwowym one spoczywają.

2. Po uzyskaniu zgody na ekshumację szczątków zwłok żołnierzy i osób cywilnych Umawiające się Strony w razie potrzeby uzgodnią procedurę związaną z organizacją ekshumacji i przekazaniem szczątków zwłok.

Artykuł 6

1. Zmiany miejsc spoczynku szczątków zwłok osób poległych i pomordowanych w Państwie, na którego terytorium zostały one pochowane, odbywają się tylko w przypadkach szczególnych, na podstawie decyzji właściwych władz tej Umawiającej się Strony, na której terytorium państwowym znajduje się miejsce spoczynku, przy czym o planowanej zmianie miejsca spoczynku niezwłocznie zostanie poinformowany odpowiedni organ państwowy drugiej Umawiającej się Strony.

2. Ekshumacja dokonywana w celu zmiany miejsca spoczynku przeprowadzana jest przy udziale przedstawicieli właściwych instytucji obu Umawiających się Stron, zgodnie z procedurą przyjętą w Państwie, na którego terytorium dokonuje się tej ekshumacji, łącznie ze sporządzeniem odpowiednich dokumentów.

Artykuł 7

1. Każda z Umawiających się Stron będzie przyjmować na swym terytorium państwowym specjalne grupy robocze drugiej Umawiającej się Strony, upoważnione przez właściwe instytucje obu Umawiających się Stron do rozwiązywania problemów związanych z ustaleniem danych osobowych poległych i pomordowanych, ich upamiętnieniem oraz do innych działań wymienionych w poprzednich artykułach tej umowy, przez okres niezbędny do ich zakończenia.

2. Każda z Umawiających się Stron gwarantuje specjalnym grupom roboczym drugiej Umawiającej się Strony zapewnienie niezbędnych warunków do ich działalności, łącznie z pomieszczeniami roboczymi, zakwaterowaniem, swobodą poruszania się po swym terytorium państwowym, dostępem do wszelkich źródeł informacji dotyczących miejsc spoczynku. Umawiające się Strony zobowiązują się do udzielania tym grupom wszelkiej możliwej pomocy i poparcia.

3. Warunki działania, termin i liczebność powyższych grup uzgadniają między sobą odpowiednie instytucje Umawiających się Stron.

4. Plany prac, które będą podstawą działania specjalnych grup roboczych jednej Umawiającej się Strony na terytorium państwowym drugiej Umawiającej się Strony, podlegają uzgodnieniu z właściwymi instytucjami tej Umawiającej się Strony.

5. Przedstawiciele właściwych instytucji Umawiających się Stron mają prawo, bez wcześniejszego powiadomienia, zapoznać się z działalnością grup roboczych, znajdujących się na ich terytoriach państwowych.

Artykuł 8

1. Sprzęt, środki transportu i materiały wwożone przez specjalne grupy robocze z terytorium państwowego jednej Umawiającej się Strony na terytorium państwowe drugiej

Umawiającej się Strony i przeznaczone do urządzania miejsc pamięci i spoczynku są zwalniane od ograniczeń przywozowych, należności celnych i innych obciążeń finansowych, na podstawie pełnego spisu wwożonych przedmiotów, zawierającego zobowiązanie, że przedmioty te będą wykorzystane wyłącznie w celach wskazanych przez niniejszą umowę.

2. Wywóz urządzeń i środków transportu, a także nie wykorzystanych materiałów, o których mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu, następuje w ciągu jednego miesiąca od zakończenia prac na terytorium państwa, w którym były one wykonywane.

Artykuł 9

1. Nakłady finansowe niezbędne do przeprowadzenia przedsięwzięć wymienionych w ustępie 1 artykułu 4 niniejszej umowy ponosi ta Umawiająca się Strona, na której terytorium państwowym znajdują się miejsca pamięci i spoczynku osób wojskowych i cywilnych drugiej Umawiającej się Strony.

2. Nakłady finansowe na przedsięwzięcia wymienione w ustępie 2 artykułu 4 oraz w artykule 5 niniejszej umowy ponosi ta Umawiająca się Strona, która je realizuje.

3. Finansowanie przedsięwzięć wymienionych w artykule 6 niniejszej umowy realizuje ta Umawiająca się Strona, z której inicjatywy są one podejmowane. W każdym konkretnym przypadku mogą one być w części lub w całości zrekompensowane przez drugą Umawiającą się Stronę zgodnie z dobrą wolą Umawiających się Stron i ich realnymi możliwościami.

4. Koszty przejazdu i utrzymania specjalnych grup roboczych ponosi ta Umawiająca się Strona, która je wysyła.

Artykuł 10

1. Każda z Umawiających się Stron, zgodnie z ustawodawstwem swojego Państwa oraz istniejącymi porozumieniami dwustronnymi, zapewni obywatelom Państwa drugiej Umawiającej się Strony swobodny dostęp do miejsc pamięci i spoczynku poległych i pomordowanych rodaków.

2. Umawiające się Strony będą sprzyjać zakładaniu i utrzymaniu muzeów i ośrodków spotkań w pobliżu miejsc pamięci i spoczynku.

Artykuł 11

Każda z Umawiających się Stron wyznaczy instytucje państwowe odpowiedzialne za realizację postanowień niniejszej umowy.

Artykuł 12

1. Umowa niniejsza zostaje zawarta na czas nieokreślony i wejdzie w życie trzydziestego dnia po dokonaniu przez Umawiające się Strony wymiany not informujących o przeprowadzeniu procedur legislacyjnych, niezbędnych dla nabrania mocy przez niniejszą umowę.

2. Każda z Umawiających się Stron może wypowiedzieć niniejszą umowę, powiadamiając o tym pisemnie drugą Umawiającą się Stronę. W takim przypadku umowa niniejsza utraci moc po upływie sześciu miesięcy od daty otrzymania przez drugą Umawiającą się Stronę takiego powiadomienia.

Sporządzono w Warszawie dnia 21 marca 1994 r. w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim i ukraińskim, przy czym obydwa teksty mają jednakową moc.

Za Rząd
Rzeczypospolitej Polskiej
A. Olechowski

Za Rząd
Ukrainy
A. Zlenko